

**Правила та алгоритми поведінки  
під час мінної небезпеки і вибухонебезпечних предметів та дій  
в надзвичайних ситуаціях, дотримання правил  
безпечної поведінки з легкозаймистими, токсичними матеріалами,  
на воді, отруйними рослинами і грибами, дотримання пожежної та  
електробезпеки, правил дорожнього руху тощо**

**Правила поведінки у надзвичайних ситуаціях**

Необхідно:

- 1) зберігати особистий спокій, не реагувати на провокації;
- 2) не сповіщати про свої майбутні дії (плани) малознайомих людей, а також знайомих з ненадійною репутацією;
- 3) завжди мати при собі документ (паспорт) що засвідчує особу, відомості про групу крові своєї та близьких родичів, можливі проблеми зі здоров'ям (алергію на медичні препарати тощо);
- 4) знати місце розташування захисних споруд цивільного захисту поблизу місця проживання, роботи, місцях частого відвідування (магазини, базар, дорога до роботи, медичні заклади тощо). Без необхідності старатися як найменше знаходитись поза місцем проживання, навчання малознайомих місцях;
- 5) при виході із приміщень, пересуванні сходами багатоповерхівок або до споруди цивільного захисту (сховища) дотримуватись правила правої руки (як при русі автомобільного транспорту) з метою уникнення тисняви. Пропускати вперед та надавати допомогу жінкам, дітям, перестарілим людям та інвалідам, що значно скоротить терміни зайняття укриття;
- 6) уникати місць скупчення людей;
- 7) не вступати у суперечки з незнайомими людьми, уникати можливих провокацій;
- 8) у разі отримання будь-якої інформації від органів державної влади про можливу небезпеку або заходи щодо підвищення безпеки передати її іншим людям (за місцем проживання, роботи тощо);
- 9) при появі озброєних людей, військової техніки, заворушень негайно покидати цей район;
- 10) посилювати увагу і за можливості, також залишити цей район, у разі появи засобів масової інформації сторони-агресора;
- 11) у разі потрапляння у район обстрілу сховатись у найближчу захисну споруду цивільного захисту, сховище (укриття). У разі відсутності пристосованих сховищ, для укриття використовувати нерівності рельєфу, (канави, окопи, заглиблення від вибухів тощо). У разі раптового обстрілу та відсутності поблизу споруд цивільного захисту, сховища і укриття – лягти на землю головою в сторону, протилежну вибухам. Голову прикрити руками (за наявності, для прикриття голови використовувати валізу або інші речі). Не виходьте з укриття до кінця обстрілу;
- 12) У разі поранення людей, викликати швидку допомогу, представників ДСНС України, органів правопорядку за необхідності військових;

Не рекомендується:

- 1) підходити до вікон, якщо почуєте постріли;

- 2) спостерігати за ходом бойових дій;
- 3) стояти чи перебігати під обстрілом;
- 4) конфліктувати з озброєними людьми;
- 5) носити армійську форму або камуфльований одяг;
- 6) демонструвати зброю або предмети, схожі на неї;
- 7) підбирати покинуті зброю та боєприпаси.

### **Правила поведінки з вибухонебезпечними предметами і речовинами, легкозаймистими, токсичними матеріалами**

Під вибухонебезпечними предметами слід розуміти будь-які пристрої, засоби, підозрілі предмети, що здатні за певних умов вибухати.

#### **До вибухонебезпечних предметів належать:**

**Вибухові речовини** – хімічні з'єднання або суміші, здатні під впливом певних зовнішніх дій (нагрівання, удар, тертя, вибух іншого вибухового пристрою) до швидкого хімічного перетворення, що саморозповсюджується, з виділенням великої кількості енергії і утворенням газів.

**Боєприпаси** – вироби військової техніки одноразового вживання, призначені для враження живої сили супротивника. До боєприпасів належать: бойові частки ракет; авіаційні бомби; артилерійські боєприпаси (снаряди, міни); інженерні боєприпаси (протитанкові і протипіхотні міни); ручні гранати; стрілецькі боєприпаси (набої до пістолетів, карабінів, автоматів тощо);

**Піротехнічні засоби:** патрони (сигнальні, освітлювальні, імітаційні, спеціальні); вибухові пакети; петарди; ракети (освітлювальні, сигнальні); гранати; димові шашки.

**Саморобні вибухові пристрої** – пристрої, в яких застосований хоча б один елемент конструкції саморобного виготовлення: саморобні міни-пастки; міни-сюрпризи, що імітують предмети домашнього побуту, дитячі іграшки або речі, що привертають увагу.

#### **У разі знаходження вибухонебезпечного пристрою ЗАБОРОНЕНО:**

- наближатися до предмета;
- пересувати його або брати до рук;
- розряджати, кидати, вдаряти по ньому;
- розпалювати поряд багаття або кидати до нього предмет;
- приносити предмет додому, у двір, до школи.

Необхідно негайно повідомити поліцію, службу з надзвичайних ситуацій або дорослих про знахідку!

#### **У випадку, коли в будинку знайдено вибуховий пристрій й здійснюється евакуація:**

-одягніть одяг з довгими рукавами, щільні брюки і взуття на товстій підшві (це може захистити від осколків скла);

-візьміть документи (паспорт, свідоцтво про народження дітей тощо), гроші;

-під час евакуації слідуйте маршрутом, вказаним органами, що проводять евакуацію.

Не намагайтеся скоротити шлях, тому що деякі райони або зони можуть бути закриті для пересування;

-тримайтеся подалі від обірваних ліній енергопостачання.

#### **Якщо будинок (квартира) опинилися поблизу епіцентру вибуху:**

-обережно обійдіть всі приміщення, щоб перевірити чи немає витоків води, газу, спалахів і т.п. У темряві в жодному випадку не запалюйте сірника або свічки - користуйтеся ліхтариком;

-негайно вимкніть всі електроприлади, перекрийте газ, воду;

-з безпечного місця зателефонуйте рідним та близьким і стисло повідомте про своє місцезнаходження, самопочуття;

-перевірте, чи потребують допомоги сусіди.

#### **Під час прогулянок в лісі або в туристичному поході:**

1. Ретельно вибирати місце для багаття. Воно повинно бути на достатній відстані від траншей і окопів, що залишилися з війни;

2. Перед розведенням багаття в радіусі п'яти метрів перевірити ґрунт на наявність вибухонебезпечних предметів щупом (або обережно зняти лопатою верхній шар ґрунту, перекопати землю на глибину 40-50 см);

3. Користуватися старими багаттями не завжди безпечно, адже там можуть виявитися підкинуті військові «трофеї» або такі, що не вибухнули;

4. У жодному випадку не підходити до знайдених багать, що горять (особливо вночі). В цьому багатті може виявитися предмет, що може вибухнути.

Практично всі вибухові речовини чутливі до механічних дій і нагрівання. Поводження з ними вимагає граничної уваги і обережності.

#### **Ознаки, що дозволяють припустити, що маємо справу з вибуховим пристроєм:**

-припарковані біля будівель автомашини, власник яких невідомий або державні номери якої не знайомі мешканцям, а також коли автомобіль давно непорушно припаркований;

-наявність у знайденому механізмі антени або приєднаних до нього дротів;

-звуки, що лунають від предмету (цокання годинника, сигнали через певний проміжок часу), мигтіння індикаторної лампочки;

-наявність джерел живлення на механізмі або поряд з ним (батареї, акумулятори тощо);

-наявність розтяжки дротів або дротів, що тягнуться від механізму на велику відстань.

Якщо підозрілий предмет знайдено в під'їзді, то треба опитати сусідів, можливо, він належить їм. У разі неможливості встановити власника — негайно повідомити про знахідку до найближчого відділення поліції, органів місцевого самоврядування, підрозділу ДСНС за телефоном «101». Якщо підозрілий предмет знайдено в установі, потрібно негайно повідомити про знахідку адміністрацію. Для поштової кореспонденції з пластикою міною характерна надмірна товщина, пружність, вага не менше 50 г і ретельна упаковка. На конверті можуть бути різні плями, проколи, можливий специфічний запах. Повинно насторожити настирне бажання вручити лист неодмінно в руки адресата і надписи на кшалт: «розкрити тільки особисто», «особисто в руки», «секретно» і т.п. Підозрілий лист не можна відкривати, згинати, нагрівати або опускати у воду.

#### **У разі знаходженні вибухонебезпечного пристрою:**

1. Негайно повідомити чергові служби органів внутрішніх справ, цивільного захисту;

2. Не підходити до предмету, не торкатися і не пересувати його, не допускати до знахідки інших людей;

3. Припинити всі види робіт в районі виявлення вибухонебезпечного предмету.

4. Не користуватися засобами радіозв'язку, мобільними телефонами (вони можуть спровокувати вибух).

5. Дочекатися прибуття фахівців; вказати місце знахідки та повідомити час її виявлення.

Слід пам'ятати, що розмінуванням, знешкодженням або знищенням вибухонебезпечних предметів займаються тільки підготовлені фахівці-сапери, допущені до цього виду робіт.

Опинившись поблизу вибуху, стримайте свою цікавість і не намагайтеся наблизитись до епіцентру, щоб розгледіти або допомогти рятівникам. Найкраще, що можна зробити – залишити небезпечне місце. До того ж, варто знати, якщо вибуховий пристрій встановлено зловмисно, то вони часто встановлюються парами, щоб, через деякий час після вибуху першого з них, пролунав другий вибух. Це розраховане на те, що після першого вибуху на його місці зберуться люди, у тому числі й представники силових структур, і при повторному вибуху жертв буде набагато більше.

#### **ОТЖЕ:**

-не слід робити самостійно жодних маніпуляцій із знахідками або підозрілими предметами, що можуть виявитися вибуховими пристроями;

-виявивши річ без господаря, треба звернутися до працівника міліції або іншого посадовця; не можна торкатися знахідки;

-не користуйтеся мобільним та радіозв'язком поблизу підозрілої знахідки.

Виявивши вибухонебезпечні предмети, вживайте заходів з означення, огороження і охорони їх на місці виявлення. негайно повідомте про це територіальні органи ДСНС та МВС за телефоном «101» та «102».

### **Правила поведінки на воді**

- Відпочинок на воді (купання, катання на човнах) повинен бути тільки у спеціально відведених місцевими органами виконавчої влади та обладнаних для цього місцях.
- Безпечніше відпочивати на воді у світлу частину доби.
- Купатися дозволяється в спокійну безвітряну погоду при швидкості вітру до 10м/сек, температурі води — не нижче +18° С, повітря — не нижче +24° С.
- Після прийняття їжі купатися рекомендовано не раніше, ніж через 1,5-2 години.
- Заходити у воду необхідно повільно, дозволяючи тілу адаптуватися до зміни температури повітря та води.
- У воді варто знаходитись не більше 15 хвилин.
- Після купання не рекомендується приймати сонячні ванни, краще відпочити в тіні.
- Не рекомендується купатися поодиноці біля крутих, стрімчастих і зарослих густою рослинністю берегів.
- Перед тим, як стрибати у воду, переконайтесь в безпеці дна і достатній глибині водоймища.
- Пірнати можна лише там, де є для цього достатня глибина, прозора вода, рівне дно.
- Під час купання не робіть зайвих рухів, не тримайте свої м'язи у постійному напруженні, не порушуйте ритму дихання, не перевтомлюйте себе, не беріть участі у великих запливах без дозволу лікаря і необхідних тренувань.

#### **Правилами поведінки на воді забороняється:**

- Купатися в місцях, які не визначені місцевими органами виконавчої влади та не обладнані для купання людей.
- Залазити на попереджувальні знаки, буї, бакени.

- Стрибати у воду з човнів, катерів, споруджень, не призначених для цього.
- Пірнати з містків, дамб, причалів, дерев, високих берегів.
- Використовувати для плавання дошки, колоди, камери від автомобільних шин та інше знаряддя, не передбачене для плавання.
- Плавати на плавзасобах біля пляжів та інших місць, які відведені для купання.
- Вживати спиртні напої під час купання.
- Забруднювати воду і берег, прати білизну і одяг у місцях, відведених для купання.
- Підпливати близько до човнів та катерів, які йдуть неподалік від місць купання.
- Допускати у воді грубі ігри, які пов'язані з обмеженням руху рук і ніг.
- Подавати помилкові сигнали небезпеки.
- Заходити глибше, ніж до поясу, дітям, які не вміють плавати.
- Купання дітей без супроводу дорослих.

## **Правила поводження з отруєними рослинами та грибами**

### **1. Правила безпечного поводження з рослинами:**

1.1. Дана інструкція з правил безпечної поведінки дітей ДНЗ з рослинами і грибами розроблена з метою дотримання вихованцями правил безпеки при знаходженні на території та поза територією дитячого садка невідомих рослин та грибів, збереження здоров'я дітей. Бесіда проводиться вихователем групи.

1.2. Не можна вживати в їжу незнайомі вам раніше рослини та ягоди, багато з них отруйні і можуть вам нашкодити.

1.3. Якщо ви сумніваєтеся їстівна ця рослина чи ні, не чіпайте її, запитайте у дорослих. За винятком кульбаби, всі рослини, що виділяють сік молочного кольору, отруйні.

1.4. Не можна вживати в їжу незнайомі ягоди.

1.5. Навіть їстівні рослини, овочі, фрукти і ягоди не можна вживати в їжу, не помивши їх.

1.6. Не чіпайте квіти, чагарники та інші рослини, якщо вони вам незнайомі. Небезпечним може бути навіть дотик до отруйних рослин. Вони можуть викликати опік шкіри і рани, які важко загоюються.

1.7. Слід пам'ятати, що стебла, листя, квіти багатьох рослин отруйні, а деякі отруйні ягоди можуть навіть спровокувати смерть людини.

1.8. Обов'язково вимийте руки з милом після повернення з прогулянки, з парку або лісу.

1.9. Існують також і лікарські рослини, вживати які можна тільки за показанням лікаря. Такі рослини можна збирати з дорослими на дачі або в лісі.

### **2. Правила безпечного поводження з грибами:**

2.1. Ніколи не кладіть в рот сирі гриби. Перед вживанням в їжу їх завжди варять і смажать.

2.2. Не їжте гриби, зібрані на дачі або в місті. Вони можуть виявитися отруйними.

2.3. Їстівні гриби ростуть тільки в лісі і збирати їх можна тільки з дозволу дорослих.

2.4. Якщо ви знайшли гриби під час прогулянки:

не чіпайте їх руками;

негайно повідомте про це дорослому і покажіть це місце;

подбайте, щоб малюки або інші діти не чіпали гриби.

2.5. Повернувшись з прогулянки, вимийте руки з милом і переодягніться.

## **Правила поведження при пожежі та електробезпека**

### **1.Правила поведження при пожежі**

– ви прокинулись від шуму пожежі і запаху диму, не сідайте в ліжку, а скотіться з нього на підлогу та повзіть під хмарою диму до дверей вашого приміщення, але не відчиняйте їх відразу;

– обережно доторкніться до дверей тильною стороною долоні, якщо двері не гарячі, то обережно відчиніть їх та швидко виходьте, а якщо двері гарячі - не відчиняйте їх, дим та полум'я не дозволять вам вийти;

– щільно закрийте двері, а всі щілини і отвори заткніть будь-якою тканиною, щоб уникнути подальше проникнення диму та повертайтеся поповзом у глибину приміщення і приймайте заходи до порятунку;

– присядьте, глибоко вдихніть повітря, розкрийте вікно, висуньтеся та кричіть «Допоможіть, пожежа!», а якщо ви не в змозі відкрити вікно - розбийте віконне скло твердим предметом та зверніть увагу людей, які можуть викликати пожежну команду;

– якщо ви вибрались через двері, зачиніть їх і поповзом пересувайтеся до виходу із приміщення (обов'язково зачиніть за собою всі двері);

– якщо ви знаходитесь у висотному будинку не біжіть вниз крізь вогнище, а користуйтеся можливістю врятуватися на даху будівлі, використовуйте пожежну драбину, під час пожежі заборонено користуватися ліфтами.

У всіх випадках, якщо ви в змозі, викличте пожежну команду (телефон «101»).

### **Дії в осередку пожежі**

– не панікуйте та не тікайте від полум'я, що швидко наближається, у протилежний від вогню бік, а долайте крайку вогню проти вітру, закривши голову і обличчя одягом;

– з небезпечної зони, до якої наближається полум'я, виходьте швидко, перпендикулярно напряму розповсюдження вогню;

– якщо втекти від пожежі неможливо, то вийдіть на відкриту місцевість, ввійдіть у водойму або накрийтеся мокрим одягом і дихайте повітрям, що знаходиться низько над поверхнею землі - повітря тут менш задимлене, рот і ніс при цьому прикривайте одягом чи шматком будь-якої тканини;

– гасити полум'я невеликих низових пожеж можна, забиваючи полум'я гілками листяних порід дерев, заливаючи водою, закидаючи вологим ґрунтом та затоптуючи ногами, будьте обережні в місцях горіння високих дерев, вони можуть завалитися та травмувати вас;

- під час гасіння пожежі, не відходьте далеко від доріг та просік, не випускайте з уваги інших учасників гасіння пожежі, підтримуйте з ними зв'язок за допомогою голосу.
- особливо будьте обережні у місцях торф'яних пожеж, враховуйте, що там можуть створюватися глибокі вирви, тому пересувайтеся, по можливості, перевіряючи палицею глибину слою, що вигорів;
- після виходу із осередку пожежі повідомте місцеву адміністрацію та пожежну службу про місце, розміри та характер пожежі.

## 2. Правила електробезпеки

Забороняється бавитись з електроприладами, встромляти пальці або будь-які предмети в розетку!

Забороняється наливати воду у ввімкненні в електромережу чайники, праски, кавоварки!

Забороняється витирати електричні прилади та проводи, штепсельні розетки та вимикачі мокрою ганчіркою!

Забороняється ставити електроприлади поряд із диваном, ліжком, шторами тощо!

Забороняється залишати без нагляду ввімкнені електроприлади!

Забороняється вмикати одночасно до однієї розетки велику кількість електроприладів!

Забороняється вмикати несправні електроприлади!

Забороняється затискати електропроводи дверима, віконними рамами!

Забороняється підвішувати речі на проводи, вимикачі та розетки!

Забороняється доторкатися до кабелів або проводів, ізоляція яких пошкоджена!

Забороняється користуватись електроприладами, проводи живлення яких мають пошкоджену ізоляцію!

Забороняється витягати за шнур вилку з розетки!

Забороняється самостійно розбирати чи ремонтувати електроприлади!

ОБОВ'ЯЗКОВО слідкуйте за тим, щоб після використання електроприладу, він був вимкнений з розетки. Йдучи з дому, вимикайте електроприлади!

Відпускаючи дітей на прогулянку, поясніть їм, чому електрообладнання – це небезпечно. Переконайтесь, що Ваші діти знають основні правила електробезпеки на вулиці поблизу енергетичного обладнання:

1 Не можна залазити на опори ліній електропередачі чи дахи будівель, до яких підведені електропроводи.

2 Не можна розміщувати ігрові майданчики, а також проводити ігри під повітряними лініями та біля електричних установок. Під лініями електропередачі не можна запускати повітряного змія, оскільки порив вітру легко заплутує його в проводах, і дитині закортить дістати іграшку з ліній електропередачі.

3 Рибалити під лініями не можна, оскільки закидання вудки під проводами може спричинити коротке замикання і призвести до ураження людини електричним струмом.

4 Не можна направляти струмінь води на проводи ліній електропередачі, що знаходяться під напругою, оскільки вода є провідником струму, і такі дії призведуть до ураження.

5 Не можна залізати на дерево та зривати плоди з дерев, що ростуть під електропроводами, особливо з допомогою металевих предметів, оскільки між гілками може ховатись обірваний провід, який передає струм.

6 Не можна обрізати чи обламувати гілки на таких деревах, адже можна випадково зачепити та обірвати провід.

7 Не можна кидати будь-які предмети на електропроводи, вони можуть обірватись і, впавши на землю, уразити струмом.

8 Заборонено розпалювати багаття безпосередньо під електропроводами. Вогонь пошкоджує провід, роблячи його крихким, і збільшує ризик обривів.

9 Заборонено проникати на територію підстанцій із трансформаторами з будь-яких причин. Не можна гратись близько біля огорожі підстанції, адже лише енергетики знають, як влаштоване електрообладнання і звідки чекати небезпеки.

10 Ні в якому разі не можна наближатись до обірваного проводу (мінімальна відстань наближення - 8 метрів).

## **Правила поведження на дорозі, правила дорожнього руху**

### **1. Правила дорожнього руху**

#### **1) Організація дорожнього руху. Правила безпеки при переході вулиці**

Існує правосторонній, лівосторонній, односторонній і двосторонній дорожній рух. У нашій країні транспорт рухається з правого боку або в одному напрямку. Пішоходи, щоб не створювати аварійної ситуації на дорогах, мають переходити проїзну частину по переходах - підземних, надземних або наземних. При наземному переході необхідно подивитися ліворуч, а дійшовши до середини дороги, - праворуч.

#### **2) Правила переходу дороги на перехрестях**

Переходити дорогу необхідно тільки на зелене світло світлофора. Якщо перехрестя регулюється регулювальником, то слід підкорятися його сигналам. Пішоходи не повинні затримуватися чи зупинятися на дорозі, переходити перехрестя по діагоналі. За відсутності і світлофора, і регулювальника перехрестя є нерегульованим. Переходити його слід біля знаку «Пішохідний перехід» або по дорожній розмітці «зебра».

#### **3) Правила переходу вулиці після висадки з міського транспорту**

Після висадки з транспорту автобус і тролейбус обходять позаду, а трамвай попереду.

#### **4) Безпека руху велосипедиста**

Велосипед є транспортним засобом пересування, і на нього також поширюються правила дорожнього руху.

Правила користування велосипедом:

— кататися на дитячому велосипеді може навіть малюк, але тільки на закритих для руху машин майданчиках, стадіонах та інших безпечних місцях;

— їздити на велосипеді по дорогах дозволяється з 14 років;

— велосипед має бути обладнаний світловідбивачами -- спереду білого кольору, з боків -- оранжевого, ззаду -- червоного;

Велосипедистові забороняється:

- рухатися по проїзній частині, коли поряд є велосипедна доріжка;
- рухатися по тротуарах і пішохідних доріжках (крім дітей на дитячих велосипедах під наглядом дорослих);
- під час руху триматися за інший транспортний засіб;
- буксирувати велосипед;
- їздити, не тримаючись за кермо та знімати ноги з педалей;
- керувати велосипедом із несправним гальмом і звуковим сигналом, а також без освітлення у темну пору доби та в умовах недостатньої видимості.

### **Алгоритм дій під час виявлення підозрілого предмета**

#### **Необхідно:**

- ПРИПИНИТИ негайно всі роботи в місці (районі) виявлення предмета (заглушити двигуни, зупинити роботу обладнання);
- ПОПЕРЕДИТИ про знахідку інших осіб, які є поруч та керівників робіт;
- ВІДВЕСТИ на максимально безпечну відстань (не менше 100 метрів) усіх людей, які є поблизу, при цьому рухатися назад потрібно по своїх слідах;
- ПОЗНАЧИТИ місце розташування предмета, якщо можливо, огородити його (для огорожі можна використовувати різні підручні матеріали: дошки, жердини, гілки, мотузки, шматки яскравої матерії тощо);
- ЗДІЙСНИТИ, якщо можливо, фотофіксацію предмета та місця його розташування у разі наявності засобів фото-, відеозйомки;
- ЗБЕРІГАТИ спокій, не панікувати;
- ПОВІДОМИТИ негайно оперативні служби, надавши інформацію про характерні ознаки предмета (місце його розташування, дату і час виявлення та особу, яка його виявила) за телефонами: 102 – у разі виявлення підозрілого об'єкта; 101 – у разі виявлення боєприпасів або вибухонебезпечних речей; обов'язково дочекатися представників правоохоронних органів або ДСНС України, перебуваючи якнайдалі від місця виявлення предмета або за будь-яким захисним укриттям, не допускаючи до небезпечної зони інших людей; у разі загрози виникнення вибуху негайно лягти на землю у найближче заглиблене місце (канави, ями тощо) ногами до епіцентру вибуху, обличчям вниз та прикрити голову якимись речами або руками, при цьому долонями щільно закриваючи вуха та відкривши рот для урівноваження тиску.

У разі виявлення підозрілого предмету: не намагатися заглянути до середини підозрілого пакета, коробки чи будь-якого іншого предмета, не варто бити його ногами, в жодному разі не пересувати і не розкривати виявлений предмет, попередити перехожих про можливу небезпеку, спробувати зробити все можливе, щоб люди відійшли якнайдалі від знахідки, та дочекатися прибуття правоохоронців (ви – важливий свідок).

#### **Відмінності вибухових пристроїв від інших**

##### **Характерні ознаки:**

- предмети можуть бути незнайомими або незвичними для цієї обстановки чи території;
- наявність звуків, що лунають від предмета (цокання годинника, сигнали через певний проміжок часу);

- наявність джерел живлення на механізмі або поряд із ним. Це може бути батареяка, акумулятор тощо;
- наявність розтяжки дротів або дротів, що тягнуться від механізму на велику відстань.

#### **Дії під час вибуху, якщо не вдалося уникнути лиха**

**Варто пам'ятати:** одна з основних причин нещасних випадків, пов'язаних із вибуховими пристроями, – грубе порушення елементарних правил безпеки.

Дуже важливо не втрачати контроль, не піддаватися паніці, заспокоїтися та уточнити ситуацію.

Якщо вибух стався в приміщенні, слід виходити обережно, не торкаючись пошкоджених конструкцій та дротів. При задимленні обов'язково захистити органи дихання хустинкою чи шматком тканини. Якщо можливо, надати першу домедичну допомогу постраждалим та дочекатися прибуття представників аварійно-рятувальних служб і в подальшому діяти за їх вказівками.

**ПАМ'ЯТАЙТЕ!** Знешкодити вибуховий пристрій або локалізувати вибух можуть лише підготовлені спеціалісти після виведення людей із небезпечної зони.

Під час активізації сил безпеки й правоохоронних органів не проявляйте цікавості, ідіть в інший бік. У разі вибуху негайно падайте на землю, краще під прикриття. Для більшої безпеки накрийте голову руками. Якщо вам стало відомо про підготовку чи вчинення злочину, негайно повідомте про це в органи Служби безпеки чи МВС України.

#### **Категорично забороняється:**

- брати вибухонебезпечний предмет у руки, зберігати його, нагрівати та бити по ньому;
- переносити, перекладати, перекочувати його з місця на місце;
- намагатися розібрати;
- використовувати для розведення вогню, кидати, класти у вогонь;
- заносити в приміщення;
- закопувати в землю;
- кидати в криницю або річку;
- здавати на металобрухт;
- використовувати для виготовлення саморобних піротехнічних засобів – петард чи вибухових пакетів.